

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

143. An matrimonium initum sub conditione honesta per verba de
præsenti, vt contraho recum, si Pater tuus voluerit, adueniente conditione
efficiatur validum absque alio nouo consensu? Sed notatur, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

potest, non magis quam domus vendi non potest ab eo, qui domum non habet.

2. Deinde hanc sententiam Sixtus V. in Bulla edita 1587. aperte videtur definire, nam ibi declarat matrimonia cum spadonibus, vel eunuchis proflus euitatis, seu utroque testiculo carentibus cum quibuslibet mulieribus, seu defectu prædictum ignorantibus, seu scientibus, esse, semperque fuisse irrita.

3. Sed his non obstantibus Basili. Pontius inter Theologos recentiores doctissimus lib. 7. de matrim. à cap. 55. usque ad 59. affirmatiuam sententiam tenet & probat, neque iure naturali, neque iure Ecclesiastico supradicta matrimonia cum impotentia perpetua inita in ordine ad castitatem viuendum, & sine ordine ad copulam esse prohibita, & adducit pro hac sententia Paludanum, D. Antonin. Veracruz, Petrum Scotum, Medinam & Magistrum sententiarum, & illam etiam probat ex D. Thom. & responder ad argumenta contraria, & ad Bullam Sixti V.

4. Probatur hæc opinio, quia id, quod ad essentiam contractus matrimonij requiritur, tantum est quod sit mutua coniunctio animorum in naturalem vitæ societatem cum diuersitate sexus; & sed totum hoc in matrimonio impotentium celebrato ad castitatem viuendum reperitur: ergo illud est verum legitimumque matrimonium. Tota difficultas est in maiori propositione, quam probare conabor. In primis ex generali ratione contractus in quo est traditio dominij, non repugnat matrimonium esse sine vilo proflus ordine ad copulam ex illo generali principio, passimque recepto, vbi dominium distinguitur ab vsu. potest esse contractus circa materiam dominij sine ordine vilo ad vsum, & etiam si aliis deficiat vsus; tam enim vsus, quam dominium potest esse vnumquodque separatim integra materia contractus. Ex quo fit corpus generationi aptum non esse necessariam materiam huius contractus. Sic enim aptum corpus necessaria materia proculdubio propter liberorum procreationem esset, quorum enim illo sine secluso requireretur. Hic autem non est necessarius finis; eo ergo sublato, & matrimonio propter alium finem celebrato, quid indigemus apto ad generandum corpore. Itaque concomitabitur tantum contractum aptitudinem hæc si forte fuerit in contrahente, non erit necessaria.

5. Deinde confirmatur, nam commune est omni Sacramento nõ consistere si defuit materia ad illud necessaria, nec Baptismus sine aqua, Eucharistiam sine pane & vino, Pœnitentiam sine peccatis & dolore, Vnctionem sine oleo, &c. Nec ergo matrimonij sacramentum consistit sine necessaria materia, atque ideo sine corpore apto ad generationem, si illud est materia, quam necessariò postulat; sed omnium sententia certum est superuenientem impotentiam perpetua non dissolui matrimonium; ergo non est necessaria materia ad matrimonium corpus aptum generationi, & licet aliqui disparitatem rationis in hoc conentur assignare, tamen Pontius omnes eorum responsiones elidit, & probat suam opinionem cum multis aliis rationibus, & ex cap. consultationis, &c. requisisti, de frigid. & malef. & respondet, vt dixi, ad omnia argumenta contraria, & ad Bullam Sixti V. ex quibus apparet hanc affirmatiuam sententiam esse satis probabilem, licet contraria negatiua, quam ego teneo, sit communior & probabilior, & illam præter DD. citatos tenet etiam Syluius in addit. ad 3. part. D. Th. q. 58. art. 1. queritur. 2. Villalob. in sum. to. 1. tract. 4. diff. 18. num. 20. Rebellius part. 2. lib. 3. q. 16. scilicet. 1. v. 2. & Ludouicus de san luan in summ. tom. 1. de Sacram. matrim. quest. 6. art. 15. dub. 1. conclus. 1.

RESOL. CXLIII.

An matrimonium in initio sub conditione honesta per verba de presenti, vt contraho tecum, si Pater tuus voluerit, adueniente conditione efficiatur validum absque alio nouo consensu?

Sed notatur, quod stando in prima sententia affirmatiua requiritur, vt conditio adimpleatur coram Parocho, & testibus, vel vt Parochus, & testes cognoscant conditionem esse adimpletam?

Sed ex contraria sententia inferitur, si post euentum conditionis ante nouum consensum præstitum, alter aliud contrahat matrimonium, peccare quidem contra fidem præstitam, at validum esse matrimonium, quia prius tantum habebat vim sponsalium?

Etiamsque deducitur, si duo consanguinei contrahant coram Parocho, & testibus per verba de presenti sub conditione, si Papa dispensauerit, non esse matrimonium absque nouo consensu post obtentam dispensationem? Ex part. 3. tr. 4. Res. 290. alias 291.

§. 1. Circa præsentem questionem pugnant inter se Canonistæ, & Theologi, & cum Canonistæ tenet Coninch de Sacram. disp. 29. dub. 1. concl. 3. num. 11. Sanchez tom. 1. lib. 5. disp. 8. num. 5. & Syluius in 3. part. quest. 43. art. 1. queritur 1. concl. 7. sicut Theologi, quia ceteri contractus conditionales, adueniente, & impleta conditione absque nouo consensu purificantur, vt patet l. hæc venditio, ff. de contrab. empt. in illis verbis, Conditionales venditionis tunc perficiuntur cum impleta fuerit conditio. Ergo idem dicendum est de matrimonio. Hinc inferitur matrimonium aliàs contractum post prius conditionale, & impletam iam conditionem esse inualidum; quia per implementum conditionis prius matrimonium omnino firmum fuit. Et hanc Canonistarum opinionem cum Petro Ledesma de matrim. quest. 47. art. 5. dub. 7. principali, concl. 1. valde probabilem esse existimo.

2. Attamen mihi magis placet contraria sententia Theologorum, quos citat Sanchez vbi supra n. 3. quibus ego addo Basilius Pontium de matrim. lib. 3. cap. 14. num. 25. & ex Canonistis Augustinum Barbosam in collect. tom. 2. lib. 4. tit. 5. cap. 5. num. 7. Gutierrez de matrim. cap. 81. num. 8. Et ratio est, quia forma illa contrahendi tantumdem videtur valere ac si fieret per verba de futuro, vt patet ex cap. super eo, de condit. appof. Deinde confirmatur, quia nullum Sacramentum pendere potest à conditione de futuro, vnde si dicas: Ego te absoluo vbi primum restitues, nihil efficis. Ergo, &c. Ceteras rationes videbis apud Pontium vbi supra.

3. Vnde ex his infero contra Doctores primæ sententiæ, si post euentum conditionis ante nouum consensum præstitum alter aliud contrahat matrimonium, peccare quidem contra fidem præstitam, at validum esse matrimonium, quia prius tantum habebat vim sponsalium. Ita Sotus in 4. dist. 29. q. 2. art. 1. post concl. 3. verb. si arguitur ad id. Secundò inferitur contra Sanchez vbi supra num. 26. si duo consanguinei contrahunt coram Parocho, & testibus, per verba de presenti, sub conditione, si Papa dispensauerit, non esse matrimonium absque nouo consensu post obtentam dispensationem Papæ. Gutierrez de matrim. cap. 71. num. 10. vide etiam Comitolium lib. 1. quest. 21. num. 5.

4. Dicendum est igitur secundum opinionem Theologorum, matrimonium de quo est questio, non effici validum post adimpletam conditionem, absque

Vt melius & facilius & tota doctrina huius Ref. terminetur, lege prius supra doctrinam Ref. 19. per coram, & Ref. 25. figuante ad §. Et dato.

absque alio nouo consensu, sed transire, & habere tantum vim sponsaliorum.

5. Non reticebo tamen hic apponere sententiam mediam, quam tenet Rebellius *part. 2. lib. 2. q. 10. sect. 6. num. 44.* asserens quod si contrahentes expressè pacifcantur, aliisque signis declarent, se velle, vt adueniente conditione, matrimonium statim fiat, si in eodem consensu saltem virtuali permanent, probabile est sine nouo consensu matrimonium fieri. Ita Rebellius.

6. Notandum est tamen, quod etiam stando in prima opinione requiritur, vt conditio adimpleatur coram Parocho, & testibus, vel vt Parochus, & testes cognoscant conditionem esse adimpletam. Ita Coninch, & Rebellius *vbi supra*, cum Basilio Pontio *de matrim. lib. 5. cap. 22. n. 8.* quidquid in contrarium asserat Sanchez *loco citato, n. 24.*

RESOL. CXLIV.

An vnus promittat matrimonium, & alius acceptet, non tamen repromittendo, maneat promittens obligatus?

Ex quo alij quatuor casus deducuntur circa promissionem matrimonij, & sponsalium? Ex part. 3. tract. 4. Ref. 243, alias 244.

§. 1. **A**ffirmatiuè respondet Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 3. dist. 5. num. 12.* vbi sic ait. Quando matrimonij promissio fit gratis, & liberatè, tunc altero acceptante promissionem, nec repromittente, solus promittens obligatur, quod si aliter post acceptationem diu ditulerit repromissionem, & matrimonium perficere, censetur contemnere: atque ita qui promissit, manebit liber ex tacita remissione, quia cum promissio matrimonij mutuum ex se repromissionem exigat, vt alter se ei mutuo tradat in compensationem, & obliget.

2. Sed contra illum stat Basilius Pontius *de matrim. lib. 2. cap. 4. num. 2.* vbi sic ait. Ego existimo nunquam esse posse promissionem futuri matrimonij gratuitam, & sine conditione repromissionis, & ex consequenti, si vnus promittat, neque alter repromittat tacitè, vel expressè, neutrum obligati: & affert rationem ex Gabriele Vasquez *in 3. part. tom. 4. dist. 4. de matrim. cap. 3. num. 33.* quia contractus matrimonij est instar contractus cuiusdam commutationis, & necessariò in se continet mutuum obligationem vtriusque, ita vt nemo velit, nec velle possit se tradere, nisi sub conditione, vt alter se ei mutuo tradat in compensationem, & obliget.

3. Ex his multa colligit Pontius contra Sanchez. Primò, promissionem futuri matrimonij non obligare ante acceptationem, neque ex iustitia, neque ex fidelitate. Secundò, sponsonem matrimonij factam infanti fauore illius non esse firmam, vel ratam, neque expectandum tempus, donec ille velit repudiare, vel acceptare. Tertio, promissionem matrimonij etiam absenti fieri posse, neque in hoc seruari stipulationis solemnitas: attamen antequam acceptetur ab absente, posse reuocari, & non obligare; nec posse stipulari aliquem pro alio in hac promissione, ita vt recedere non liceat promittenti. Vnde non satis est, neque pater, neque mater, neque frater, neque soror, neque alij ad acceptandum eius nomine. Quarto, si viro promittente matrimonium eam promissionem fœmina acceptet, contractum sponsaliorum valere, neque esse necessariam

aliam repromissionem, quia cum promissio matrimonij non sit nisi sub conditione repromissionis, neque esse possit ipso, quod aliquis acceptat, significat velle se in futurum contrahere, cum non possit aliter promissionem acceptare, quæ est de matrimonio futuro. Hæc omnia Pontius aduersus Sanchez, sed quia fuerunt viri doctissimi, saltem ex principio extinsecò, vni quique suam opinionem efficit probabilem, & tutam in praxi.

RESOL. CXLV.

Difficilis est illa questio, an si quis inuoluit contractum ob defectum consensus, vel cum impedimento iuramento, obienta dispensatione, teneatur iterum consentire ante Parochum & testes? Ex part. 2. n. 15, & Misc. 1. Ref. 5.

§. 1. **A**liqui affirmatiuè respondent apud Sanchez & Ceuallos *vbi infra*, & nonnulli alij docuit hanc sententiam Basilius Pontius *de matrim. lib. 5. cap. 6. n. 5.* Ioan. Gutierrez *tract. de matrim. cap. 76. num. 32.* Pet. Cenedo *in suis practiciis questionibus qu. 30. n. 11.* & in *Collectaneis ad Decretales, Collect. 8. n. 4.* Spino *in speculo iustitiam gl. 15. princ. n. 6.* Etæ *de cetera cetera l. xv. Paul. Comitulus in suis responsis, moral. lib. 1. quest. 120. n. 3.* & *quest. 122. n. 10.* qui aliter de hac controuerfia dedisse litteras ad Patrem Stephanum Tuccium Romanæ Penitentiarie Rectorem. Et cum confuleret se Pater Clementem VIII. Pontifex affirmatiuè respondit. Quare, addit Comitulus post Apostolicæ Sedis adiudicationem, tenuit esse amplius integrum de hac re secus opinari, & non solum autoritate, sed etiam rationibus fauente hæc opinio. Nam Concilium Tridentinum absolute docet, matrimonia non posse validè contrahi, nisi coram Parocho & testibus. Ergo sublato impedimento requiritur etiam præsentia Parochi & testium, quando denuò celebratur matrimonium, cum tunc vetè contrahatur. Nec valet dicere quod ex hac opinione sequerentur multa incommode, præsertim scandalum, nam in tali casu non debent contrahi, sed petere dispensationem à Pontifice contrahendi sine præsentia Parochi, & testium ratione scandalii.

2. Verùm contraria sententia probabilior est, & illam in praxi sæpius consului, quam amplecti sunt, Andr. Victor, mutans sententiam *in Notis ad Manuale Martini Nauarri cap. 22. num. 70.* Franciscus Syluius *in addit. ad 3. part. D. Thom. quest. 45. art. 2. quest. 2. concl. 4.* Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 3. dist. 37. num. 3.* Possesius *de officio Curati, cap. 10. n. 24.* Rebellius *de oblig. iust. part. 2. lib. 3. quest. 9. part. 3.* & 6. Egidius *de Coninch de Sacram. dist. 14. d. 10. num. 83.* Reginaldus *in praxi, tom. 1. lib. 3. cap. 23. num. 183.* & Bonacina *de matrim. quest. 2. part. 3. num. 5.* & 6. præter Doctores, quos ipse citat, & Sanchez *vbi supra*.

3. Dico igitur, quod non teneatur iterum coram Parocho & testibus contrahere, qui semel coram eisdem contraxerunt, inualide tamen ex defectu consensus, vel occultum impedimentum dimissis, sed satis erit, quod rursus secretè vetè conscientiam, impetrata prius dispensatione impedimenti, nihil periculum sit, vt delegatur ab aliquibus impedimentum, & probetur in foro externo; tali enim periculo existente, celebrandum iterum est coram Parocho & testibus, maxime si ipse tale impedimentum nosset, quantumcumque alias esset occultum, quia cum ipsis constet in foro Ecclesiæ matrimonium esse nullum, non sunt testes valoris, sed nulli-